

СРЕДЊЕВЕКОВНИ РУДНИК И ТРГ РУДИШТА ПОД АВАЛОМ

Југозападно од Авале, код села Рипња, радио је у петнаестом веку рудник и трг Рудишта. На његовом идентификовању у прошлости почело се радити тек крајем прошлог столећа.

Велики истраживач и посебно стручњак за руднике и трговишта средњевековне Србије и Босне, Константин Јиречек, у својој студији *Die Handelsstrassen und Bergwerke von Serbien und Bosnien während des Mittelalters* (Праг, 1879) о Рудиштима није ништа записао. Први је Никола Крстић, на основу угарских објављених извора, говорећи о боју под Београдом 1456 године, указао на постојање рудника и варошког насеља под Авалом по имену Рудишта (1866). У току свог каснијег рада и систематског истраживања грађе из Дубровачког архива, Константин Јиречек је, после коментара Стојана Новаковића на Хаџи-Калфин путопис (1892), дошао до нових помена овога места. У студији *Die Bedeutung von Ragusa in der Handelsgeschichte des Mittelalters* (Беч, 1899) он је саопштио податке које је о Рудиштима сакупио. Јиречекова кратка и узгредна саопштења и данас чине основицу и оно најважније што се зна о поменутом руднику и трговишту. На основу стрпљиво пребрране дубровачке архивске грађе могу се његови резултати само допунити.

Још у античко доба руда се вадилa под Авалом, те се преносила у Винчу где се прерађивала. Преко својих рудних производа, живе и цинобер боје, Винча је долазила у везу с тада најкултурнијом облашћу европског југоистока.¹ Др Милоје Васић, који је читаве деценије радио на научној обради Винче, пише: „Ниједан писани извор старог

доба не помиње рудник цинабарита на Шупљој Стени, што је необјашњиво, пошто је рудник експлоатисан у доба јонских колонија на Црном Мору, од којих је Истрос имао несумњиве културне везе с долином Дунава. Са доласком Римљана у ову област морао је бити прекинут рад, јер су, у том добу, Римљани већ експлоатисали богате руднике цинабарита у Шпанији и монополисали трговину живом и цинобер бојом. То је вероватно узрок што ни римски писци не помињу овај рудник”.² За време позног римског царства и читавог Средњег века, све до краја прве трећине петнаестог столећа, Рудишта се нигде не бележе и бесумње нису претстављала никакво привредно жариште. Већ и сам облик српског назива места указивао би да се, кад је обновљен рад, знало да је локалитет старо пусто рудничко насеље. Ипак, не може се утврдити откад датира овај облик назива места и откад оно као стално станиште постоји у Средњем веку пре петнаестог столећа.

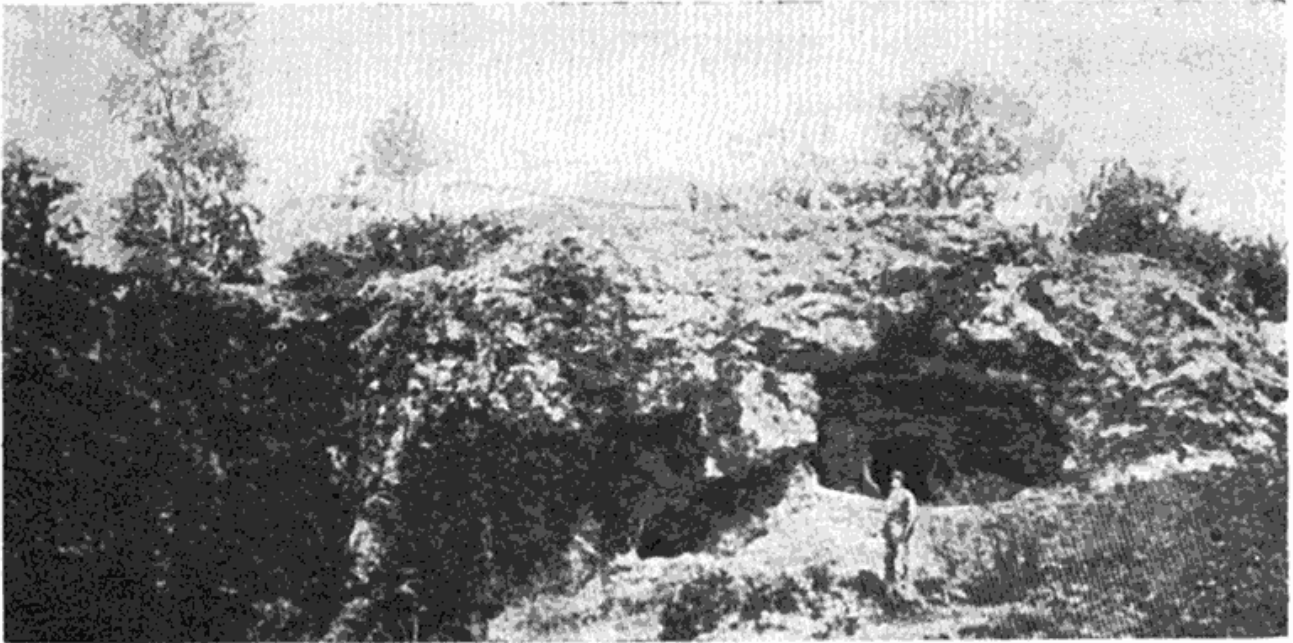
Рудишта спадају у ред млађих средњевековних српских рудника, који су отворени већином двадесетих година петнаестог века, када су читав привредни развој овог дела Европе као и потреба да земља ојача да би се одупрла Турцима, налагали да се даље трага за рудом и да се отварају стара окна. Још је Константин Јиречек правилно запазио да се за време деспота у Србији не само више извучило рудно благо него да се и број рудника умножио. Говорећи

¹ Милоје М. Васић, Јонска колонија Винча, Зборник Филозофског факултета Универзитета у Београду, књ. I (1948), 85.

² Исто, 88.

о овоме, он на првом месту бележи Рудишта код Рипња.³ У првој половини петнаестог века Рудишта су припадала Београду⁴ и спадала у најсеверније српске руднике.⁵ Као год и други тргови и рудници, и Рудишта су имала тврђаву у близини. Био је то Жрнов или турски Авала. Познато је да су Турци 1442 године освојили Жрнов, да су га онда

у Пертелсдорфу. Угарски краљ је тада одредио људе који ће Јаноша Хуњадија увести у државину овога имања. Од стране Мађара, као господара Београда, у чијем се округу налазило властелинство, именован је Елешт-деак. Гргур Влах имао је да заступа деспота Ђурђа Бранковића, господара земље са којом се граничило феудално добро. Као су-

Сл. 1 — Стари радови на добијању живиних руда Шупље Стене под Авалом. (Б. Димитријевич, Авала, петрографско-минералозна студија)

изгубили 1444 године, и да је коначно пао под власт Османлија 1458 године, кад је, годину касније, пала и сва остала Србија осим Београда.⁶ Свакако да су и Рудишта делила судбину оближње тврђаве. Иначе, по угарским повељама зна се да су Рудишта припадала српским калуђерима из Београда. Доцније је властелинство Рудишта, окна са околним добрима, Јанош Хуњади откупио или добио у замену од поменутих монаха. О томе говори сведочанство каптола арадске дијецезе од десетог јануара 1454 године, на основу писма Краља Владислава од 15 августа 1453, издатог

седи поменути су: Калонић, Радостава и српски војвода Никола. Краљ Владислав је 12 маја 1456 године издао у Будиму и други акт, упутство, којим је поново потврдио Хуњадија у власништву. Посебно се помиње *opidum Rwdischa appellatum, in regno nostro Rasciae habitum*, са селима, поседима, пасиштима, планином, окнима злата, сребра, минерала и осталих метала, са ораћом земљом и теренима који се не обрађују, њивама, ливадама, шумама и луговима, доловима, текућицама и рибама, млиновима и млиништима, виноградима и са свим правима.⁷

³ К. Жиречек, *Историја Срба*, Београд 1952, књ. I, 431, књ. II, 425.

⁴ Исто, књ. I, 356 и књ. II, 325.

⁵ К. Жиречек, *Važnost Dubrovnika u trgovač-*

koj povijesti srednjega vijeka, превео др В. Свјетковић, *Dubrovnik* 1915, 43.

⁶ К. Жиречек, *Историја*, књ. II, 325.

⁷ Teleki Jozsef, *Hunyadiak kora Magyar-*

О Рудиштима у турско доба засада нема непосредног податка. Ово је место свакако записано у пописним дефтерима. У серији *Mühimme defteri* архиве бивше Високе Порте као и у архивском фонду Топкапу сараја, о овом привредном средишту нема докумената.⁸ Биће да је рудник током времена под Турцима. У серији *Mühimme defteri* архиве и услед борби око Београда, које су подуже трајале, а ваљда и зато што окна и нису била већих капацитета, а давала су руду која се у отоманској царевини није могла прерађивати. Турски путописац седамнаестог века Хаџи-Калфа помиње испод Авале, код теснаца према Београду, паланку коју је подигао смедеревски бег Ејнехан (1595-6); Стојан Новаковић, на основу казивања Милана Ђ. Милићевића, у свом коментару пише: „Да не може бити сумње да са остацима на месту у рипањском хатару, а под Авалом, који се сад везују за предање о Паланци и Чаршији треба везати спомене о Рудишту и о варошици на том месту”.⁹

Ово би био повесни преглед Рудишта под Авалом. Историски најбогатије доба, кад на први план излазе сама Рудишта, и то под овим својим именом, јесте петнаести век. Из грађе која постоји издвајају се два питања о којима треба нешто шире расправити. Прво је како стоји ствар са дубровачком насеобином, а друго какву су руду давала окна Рудишта у петнаестом веку.

*

О дубровачкој насеобини у Рудиштина записано је још Јиречек. Само, он помиње године 1453-54, иако се Дубров-

országban X, Pesten, 1853, док. ССI и ССL1, стр. 413—6, 519—21; др Никола Христић, Вој под Београдом у години 1456, *Гласник СУД XIX*, Београд 1866, 37—8; Ст. Новаковић, Хаџи-Калфа или Ђатиб-Челебија турски географ XVII века о Балканском Полуострву, *Споменик СКА XVIII* (1892), 67; К. Јиречек, *Историја*, књ. I, 431 и књ. II, 325; К. Јиречек, *Važnost*, 91, бел. 69.

⁸ У турским изворима из друге половине XVI столећа више пута се бележи рудник Вац, у смедеревском санџаку. Како се Рудник, Куцајна и Мајданпек увек одвојено и јасно бележе, рудник Вац био би неки други. Засада

јачани у колонији бележе и 1455 и 1456 године.¹⁰ Као и за многе друге мале насеобине дубље у унутрашњости, материјал о Дубровчанима у Рудиштима налази се у књигама Републике св. Влаха у вези са споровима у колонији. Како су се парнице решавале по насеобинама, у Малом вијећу се за сваки достављени случај бирао судиски колегиј од претседника, који се звао конзул, и од два приседника. У три, од укупно пет комисија, расправу је водио госпар Никола Миха Соркочевећ, једини племић који је живео и пословао у Рудиштинама.¹¹ Он се од 1448 до 1450 среће у Смедереву, а раније, пак, 1444 и 1446 године бележи се у три судиска колегија у Бохорини, у Подрињу.¹² Остала двојица конзула су Љубиша Мажибрадић, новембра 1453 године, и често помињани Франко Васиљевић, јануара 1455 године.¹³ Обојица се јављају у Смедереву, Љубиша 1451-53, Франко 1450-63 године.¹⁴ Љубиша Мажибрадић је раније живео у Ваљевоу, јер је ту 1449 године тужен.¹⁵ Остали записани чланови комисија су: Милиша или Милаш Прибиловић, Влахуша Бољесалић, Радосав Аћер, Милош Куплица, златар Јакша Зечић, Франко Бјелосалић, Никола Колендић и Антун Николе Брушић. Сви се ови срећу и у Смедереву: Милаш од 1449—53, Влахуша 1440—50, Аћер раније али и 1455, Зечић 1451—53, Куплица 1452—54, Брушић 1451—55 године. Никола Колендић забележен је 1446 године у вези с неким спором у Београду. Једино се Франко Бјелосалић јавља само у Рудиштима. Слично је и са тужитељима и туженима. Од оних који већ горе нису означени јављају се и у Руди-

је немогуће одредити о ком би се руднику радило.

⁹ Ст. Новаковић, *сл. м.*, 68.

¹⁰ К. Јиречек, *Važnost*, 91, бел. 69.

¹¹ Државни архив у Дубровнику (DAD), Cons. Min. XIII: 190, 191; Cons. Min. XIV, 94.

¹² Мих. Ј. Динић, Прилози за историју Средњег века, *Прилози КЛЖФ XIII*, Београд 1933, 67—8.

¹³ DAD, Cons. Min. XIII: 166, 250.

¹⁴ Парница којој је колегиј одређен 11 јуна 1463 везује се и за Београд.

¹⁵ В. Храбак, Трг Ваљево у Средњем веку, *Историски гласник*, бр. 3—4 за 1953, 96.

штима и у Смедереву: Лука Мартинов, Јакша Миладинић, Мароје Миленовић и Припко Добрећић, док Влатко Радојевић, Матко Радосалић и Ђурађ Прибојевић из Рудишта можда имају браћу у Смедереву, пошто се људи истог презимена или патриномике јављају у овом месту. Једино Мароје Стојаковић кога као окривљеног замењује пуномоћник не показује да има веза са суседним дубровачким насеобинама. Ипак, ни он стално није био у Рудиштима, пошто је присиљен да се послужи пуномоћником.¹⁶

Међу Дубровчанима чија су имена у вези с парницама у Рудиштима сигурно их је било који ту нису стално становали, него се бележе као чланови суд-

Сл. 2 — Остаци рударских пећи (?) у граду Жрнову на Авали. Уништени су заједно са градом 1934 године. (Снимак Ђ. Бошковића)

ских комисија, тужитељи а ваљда и као тужени. Може бити да у месту није било довољно угледних Дубровчана који би могли пресуђивати, те су арбитра одређивани са стране, пре свега из суседне веће дубровачке насеобине у Смедереву.

Шта је био узрок бројним споровима по насебинама тешко је посигурно знати, пошто списи о процесима нису сачувани а нема ни вести да су слати у матични град. Карактеристично је да су ове парнице релативно чешће на почетку интензивног живота по насебинама. Са стварањем трговачких друштава и успостављањем ширих пословних веза, са откривањем и коришћењем окана у рудничким местима, појавила су се нерешена питања добити и власништва. Понекад су се и људи из Рудишта непосредно обраћали у Дубровник. Тако, на писмо Будисава Будечевића Вијеће умољених је 28 фебруара 1456 године одлучило да кнез и Мало вијеће могу писати дубровачким трговцима у Рудиштима и Франку Васиљевићу, у вези с оним о чему је писао Будечевић.¹⁷

Међусобне везе Дубровчана по њиховим насеобинама значајне су из више разлога. Из карактера њихових пословних додира показују се међусобни односи насеља у којима су радили и пословали Дубровчани. Тако, већ из кретања самих дубровачких колониста, сасвим се јасно види да су Рудишта педесетих година петнаестог века пословно била потпуно под мрежом Смедерева, док пословни промет са суседним Београдом није оставио трага. У Београд ће можда неки од Рудиштана отићи тек по коначном паду Деспотовине а тиме и Рудишта под Турке. Смедерево је после прве турске окупације Србије поново добило у трговачком значају и било значајно пословно средиште за читаво српско Подунавље. Даље, код оних Дубровчана који су прелазили из насеобине у насебину и при временској анализи њихових веза с другим тржиштима и руд-

¹⁶ Неки Марин Стојаковић тужен је у Ваљеву (Б. Храбак, н. м., 97).

¹⁷ DAD, Cons. Rog. XIV, 267'. Неки Радован и Радивој Будичевићи помињу се 1444 године у Бохорини а 1446 евентуално и у Сасима и Сребрици (М. Ј. Динић, н. м., 67—8).

ницима може се закључити која су места у појединим низовима година постајала пословно привлачна. Тиме се добија увид у значај појединих дубровачких насеобина на врло опишљив начин. Везе Рудишта са Смедеревом стално су постојале. Али, треба запазити да многи Дубровчани који су од 1453 године по словали у Смедереву прелазе у Рудишта, која су средином педесетих година петнаестог века била изгледа посебно коњунктурна. На сличан се закључак долази када се размотре документи који показују додир с осталим дубровачким насеобинама у северној Србији, с Бохорином у Подрињу и с Ваљевом. Неки од људи који су у овим местима пословали четрдесетих година, средином педесетих година затичу се у Рудиштина, пошто су неки у међувремену чак радили и у Смедереву.

*

Константин Јиречек је о Рудиштина говорио као о рудницама сребра.¹⁸ Угарски извор из 1456 године даје богатију ознаку: »Item (cum) Montanis fodinisque Auri et Argenti ac Mineribus, et aliis quibusvis metalis«¹⁹ Значи, у Угарској се држало да Рудишта дају и сребро и злато, неке минералне и друге метале. У својој сјајној белешци о црвцу Константин Јиречек је сматрао да је црвац руменица што се добија у мајданима код Крешева, „на брду Авала код Биограда, гдје нађоше трагове негдашње рударске дјелатности“ а можда и гдегод другде.²⁰

¹⁸ *Историја*, књ. I, стр. 431 и књ. II, 425.

¹⁹ Teleki Jozsef, *nav. дело*, док. ССLI, стр. 520—1; К. Јиречек, *Važnost*, 91, бел. 69.

²⁰ К. Јиречек, *Važnost*, 91, бел. 68.

²¹ У својој *Историји* К. Јиречек категорично тврди: »Жива и цинабарит (срп. црвац, лат. cermisium) добивали су се и у Остружници код Крешева у Босни и на Шупљој Стени код брда Авала, у близини Београда« (књ. II, 176).

²² Проф. др Мих. Ј. Динић написао је у *Историји народа Југославије*: »Од средине XIV века извозе се и разни метали, у првом реду сребро, затим олово, бакар, злато, цинобер, гвожђе (ово врло ретко).« (стр. 529). Замена цинобера са цинабаритом биће свакако lapsus calami; што се, пак, временске појаве цинабарита тиче, горње одређење не би стајало.

Сл. 3 — Остаци рударских пећи (?) у граду Жрнову на Авали. Уништени су заједно са градом 1934 године. (Снимак Ђ. Бошковића)

Архивско проучавање о томе шта је црвац показало је да је црвац цинабарит,²¹ да се он јавља код доброг дела српских и босанских рудника сребра и олова, и да се његова појава везује за интензиван рад у рудницама од око 1420 године, када се појављују и такозвани млађи српски рудници.²² На геолозима је данас да утврде у каквом се односу према олову и сребра јавља цинабарит у поменим рудницама.

О добијању црвца у Рудиштина у петнаестом веку постоје наговештаји у дубровачкој архивској грађи, који ако се надовежу на чињеницу о постојању јаким пословних веза између Смедерева и Рудишта постају скоро изричито докази о добијању црвца у Рудиштина. Из више података види се, да је Смедерево, нарочито у прво време појаве црв-

ца у Дубровнику, играло знатну улогу у довозу ове рудаче. Већ први извозници који се у архивским књигама помињу имали су пословних додира са Смедеревом. Пут у Смедерево у вези с црвцем и постојање компањона дубровачких извозника у Смедереву среће се у више докумената.²³ Познати извозник педесетих година петнаестог века, Марин То Чидиловић, имао је у Смедереву компањона (Никола Паскојев), коме је слао људе да донесу црвац и који је у Смедереву вршио наплату црвца за Маринов рачун.²⁴ У близини Смедерева нема никаквог производног средишта осим рудника на Авали, где би се црвац могао добијати и слати у Смедерево као најближу насеобину Дубровчана. Подаци који су наведени били би занимљиви још и утолико што би сигурније указивали на рудну експлоатацију у Рудиштима и везу са Смедеревом још педесетих година петнаестог века.

Количина сребра која се добијала у Рудиштима средином петнаестог века такође је морала бити знатна. Један дубровачки податак из 1455 године говори о путу неких Дубровчана из Смедерева са сребром за Венецију преко Славоније и Хрватске, где су код села Перне између Крупе и Стеничњака нападнути од трговаца, људи целског грофа. Сребро им је одузето, и то 153 фунте сребра *ad pondus de Smederevo* и неко друго сребро *ad pondus de Rudista*²⁵ Понајпре ће бити да је читаво ово сребро добијено из руде рудиштанских окана, само да је део тога сребра спремљен за експедицију у Смедереву, те је овде сребро мерено смедеревском мером, оно, пак, сребро које је паковано у Рудиштима, остало је при мери овога места. У сваком случају, незнатан рудник и незнатно трговиште не би имало своју меру, поготово кад је у близини постојало јако трговачко средиште Смедерево. Да ли треба посебно истицати шта трговински значи овај

извоз у Венецију, поред онога у Дубровник. У Рудиштима постојала је и ковница новца, бесумње сребрног.²⁶ Дакле, у рудничком подручју Рудишта, поред сребра, као највредносије и најтраженије руде, вадило се, свакако само код Шупље Стене, где је цинабарит потпуно самосталан као руда и скупи цинабарит. У овоме рејону извлачило се бесумње и олово, пошто се црвац не јавља у рудницима у којима се вадило само сребро. О злату у окнима Рудишта за сада нема сигурних података. Уосталом, црвац се не појављује у документима о србијанским рудницима гламског сребра, где се заједно са сребром вадило и злато. Биће да појава црвца у Рудиштима такође искључује налаз злата.

У своје рударско-геолошком извештају о Штурцу и Руднику од деветог децембра 1874 године Љубомир Клерих и Ф. Хофман дали су узгред корисна обавештења и о Авали. Космај и Авала припадају истом геолошком времену и имају подударан минералогски састав као мајдани на руднику. „Руде што су у овим рудиштима оне су оне исте као и оне у Руднику, само са том разликом, што ће овде сијавац олова, гледајући на његов физикални карактер, имати далеко више сребра но онај на Руднику, осим тога овде савлађује више сијавац олова, дакле сумпораче цинка и пирит гвожђа они су овде ређи. Напротив на крајњој тачци ових рудишта, а то је западно испод Авале, ту су рудишта више бакровита и арсеникална...“ Посебно су занимљиви налази о старим радовима и шљаки. „Старе закопине се протежу од Баба, преко Парцана, Стојника, Губеревца и Рипња све до саме Авале а то је дужина на преко 30 километара. На површју тих места, а и у окнима што смо тамо нашли, нисмо могли нигде за сада на становиту руду наићи, али руде оне што смо по потоцима и закопинама чепркајући наишли, види

²³ DAD: Div. not. XXXVII: 76, 108—9'; Test. not. XV, 116'.

²⁴ DAD, Div. not. XXXVII: 100—9', 144.

²⁵ К. Јиречек, *Važnost*, 93, бел. 73. Сребро је у Венецију с угарских страна стизало и много раније, по једном млетачком документу и пре

1270 године (S. Ljubić, *Listine* ... knj. III, JAZU, Zagreb 1872, 407).

²⁶ Михаило Ј. Динић, *За историју рударства у средњевековној Србији*, I део, САН, Београд 1955, 51. Јиречек о овоме није обавештен.

се врло јасно да су стари из дубина врло чисте и богате руде вадиле. Узевши даље у поглед оне по броју многе закопине па и врло велики број места гди су стари руде топили, и то како у потоцима тако и на највишим висовима тих предела, а исто тако ако се узме у рачун она огромна маса шљаке што се на тим местима између Парцана и Стојника укупно налази, мора се отуда тај закључак извести, да је средиште тих рудишта било између Парцана и Стојника. Осим овога излази још и то важно да је како рударска радња а тако исто и топионичка морале се неколико стотина година непрекидно, са великом коришћу продужавати. Кад би се све гомиле шљаке што су тамо укупно узеле, рачунамо да би по тежини изнело преко 5 милиуна центата“. Поређење са Рудником показује да „... у овом северном терену и ако се чини да ће рудишта бити мање моћна но на Руднику, опет зато држимо да ће руда у пределима од Космаја до Авале бити далеко богатија, тј. она ће имати далеко концентрисанији метални садржај но на Руднику, па са тога ће се ове руде моћи пре употребовати но оне на Руднику. Постоји даље још и ово, да ће и протезања ових рудишта бити далеко у већем размаку но оних код Руд-

ника, а и то да је овде далеко више рађено но на Руднику“.²⁷

Заиста, биће да је рудни терен Рудишта био шири и да се није ограничавао само на Авалу. Биће да је тачно да се у Рудиштима петнаестог века не само вадиле него и топила руда, јер како би онда било могуће добијање сребра за извоз и зашто би онда постојала мера, за сребро у првом реду? Најзад, тешко да се и бакар није добијао у Рудиштима средином петнаестог века. Ако је геолошки садржај руде у Рудиштима био сличан, чак више бакровит од руде из Рудника, треба рећи да је Рудник под Турцима скоро искључиво бакарни рудник. Дакле, бакар би требало очекивати и у Рудиштима петнаестог столећа. Биће да су Угри били добро обавештени о Рудиштима кад у документу из 1456 године спомињу сребро, злато, минерале и друге метале. С изузетком злата све остало било би доказано: Рудишта су средином петнаестог века давала сребро, цинабарит који се могао сматрати као минерал и метале олово и бакар.

²⁷ Љуб. Клерих и Ф. Хофман, Привремено извешје у рударско-геолошком погледу планине Штурца и старих мајдана на Руднику, Српске новине, од броја 23 до 30 за 1875. (Наведена места су у бр. 36 од 7-II-1875).

RUDIŠTA — MINE ET BOURG MÉDIÉVAL AU PIED DE LA MONTAGNE D'AVALA

B. HRABAK

Sous la montagne d'Avala on extrayait le minerai déjà dans l'antiquité. On le transportait alors à Vinča, localité située sur la rive droite du Danube et on en tirait le mercure et le cinabre. A partir de l'époque du Bas-Empire romain jusqu'au XVe siècle il n'y a aucune mention de ces mines. Constantin Jireček, célèbre historien des Slaves du Sud, avait communiqué, en 1899, les premières informations, provenant des sources ragusines, sur l'exploitation des mines dans

la localité médiévale de Rudišta, près du village actuel de Ripanj. Dans le présent travail on communique toutes les données, publiées aussi bien qu'inédites, sur Rudišta. Rudišta appartient au groupe des mines médiévales serbes plus récentes qui furent ouvertes, pour la plupart, vers 1420. Ainsi que les autres bourgs et mines, Rudišta avait une forteresse à proximité; c'était Žrnov ou bien Avala turc, devenu connu dans les combats de 1442, 1444 et 1458. Ru-

dišta était d'abord dans la possession des moines serbes de Beograd et acheté plus tard par Jean Hunyade. En 1458 Rudišta tombe finalement sous la domination turque. Les sources historiques existantes, les matériaux d'archives de Dubrovnik (Raguse)-(DAD) et deux diplômes hongrois, rendent possible d'étudier d'une manière plus détaillée deux questions: celle de la colonie ragusaine dans cet endroit et puis cette autre, concernant le genre de minerai que l'on obtenait de la mine de Rudišta.

Plusieurs notes d'archives, datant de 1453/56 donnent des renseignements sur les Ragusains, établis d'une manière permanente dans cet endroit. Les Ragusains, commerçants et propriétaires des puits de mines, entretenaient des rapports tout particulièrement avec la métropole serbe d'alors, Smederevo, mais il y avait aussi des contacts individuels avec les autres localités de la Serbie du Nord. Certains d'entre eux déménagèrent à Beograd après la conquête turque de Rudišta. Vers le milieu du XVe siècle les conjonctures pour le commerce étaient fort favorables à Rudišta et les Ragusains, et sans doute aussi les indigènes, venaient s'établir à Rudišta de divers autres endroits. Parmi les

Ragusains il n'y avait qu'un seul patricien tandis que tous les autres étaient des roturiers, appartenant à l'ordre des Antonins, ou bien de simples plébéiens.

A Rudišta on extrayait l'argent, le cinabre (que l'on expédiait par Smederevo à Dubrovnik), selon toute apparence aussi le plomb et plus tard, peut-être, même le cuivre; une communication hongroise mentionne aussi l'or, mais selon l'opinion de l'auteur ce fait ne fut jamais prouvé. L'argent occupait la place la plus importante parmi les métaux. Dans l'endroit même le minerai était fondu, il y avait aussi un atelier de monnaie ainsi qu'un étalon spécial de Rudišta. L'argent était expédié non seulement à Dubrovnik, mais aussi, par les pays croates, à Venise.

Illustrations dans le texte:

Fig. 1 — Masse quartzreuse »Šuplja Stena«

Fig. 2 — Vestiges de fours miniers (?) dans le château fort de Žrnov à Avala. Disparus de même que le château fort en 1934

Fig. 3 — Vestiges de fours miniers (?) dans le château fort de Žrnov à Avala. Disparus de même que le château fort en 1934